

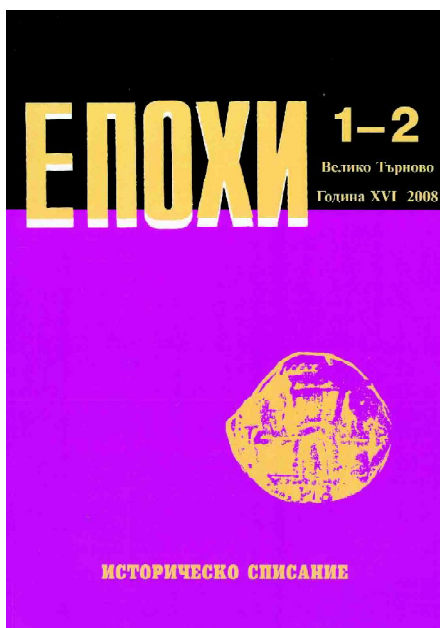

АСПЕКТИ ОТ НАУЧНАТА ПЕРИОДИКА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО СЛЕД 1989 г., СВЪРЗАНИ С ИСТОРИЧЕСКАТА ТЕМА И КНИГОЗНАНИЕТО

Докторант Стела Асенова

1. Списание „Епохи” – пример за съчетаване на исторически и книжовни ценности

Списание „Епохи” е създадено през 1993 г. Негов главен редактор е покойният вече проф. д-р Йордан Андреев, заместник гл.-редактор е доц. д-р Христо Глушков. В редакторската колегия влизат имената на още редица изтъкнати преподаватели от Историческия факултет на Великотърновския университет като доц. д-р Владимир Попов, доц. д-р Иван Стоянов, доц. д-р Казимир Попконстантинов, доц. д-р Минчо Минчев – по-късно повечето от тях придобиват научно звание *професор* и продължават да работят като едни от най-добрите специалисти историци във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, отливачащи се със свои многобройни изследвания, книги, научни студии и статии в областта на историческата наука, оставяйки значително богатство от трудове за следващите поколения.

Списанието излиза първоначално в 4 книжки годишно, като по-късно някои броеве се обединяват в едно общо книжно тяло за два поредни броя. Първоначално, през 1993 г., се печата на формат 70x100/16, в обем между 6,5–7 печатни коли (106–112 с.). Предпечатната подготовка се осъществява в ИК „Аста”, а самият печат в печатница „Демос” – гр. Габрово. Има присъден международен стандартен сериен номер ISBN 1310-2141. „Епохи” е институционално подкрепено от Исторически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” и се издава от Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”, без да се намесва в списването и редакционната му политика; то извършва само езиково-стиловата редакция и коригирането на печатните коректури, следи и за графичния му облик. В първите години отпечатването се извършва във великотърновската печатница на ДФ „АБАГАР” на споменатия формат 70x100/16, като предпечатната подготовка се осъществява от издателството на Бойка Мутафчиева „ПИК”, работещо съвместно и по други издания на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”. Тиражът достига до 500 екземпляра, което е немалка бройка за научно издание с подобна специфика. От 1996 г. списанието излиза в университетската печатница, която е неделима част от структурата на книгоиздателския комплекс на Великотърновския университет. Тъй като тук възможностите са ограничени откъм технология, изданието се печата на четвъртформатна офсетова машина „Хайделберг” с нов, по-малък формат 70x100/16, а с въвеждането на цифровата печатна система на издателството на сродния формат 60x84/16 – близък до потребителския формат А5. Подобна практика, с оглед на технологичните възможности и нелеката икономическа ситуация, се прилага и спрямо останалите научни списания.

Още в първата книжка на списанието неговите съставители посочват целта на създаването му –

идеята възниква още през 70-те и 80-те години на ХХ век, но едва в първите години на демократичните промени тя е реализирана. Редколегията си дава ясна преценка, че през онези години много периодични издания на тема *история* преживяват своите трудности, повечето престават да съществуват и са обречени на забравата за години напред, затова „Епохи” си поставя задачата да запълни тези празнини и да продължи очертаните традиции, като извърви своя предопределен път, за да се превърне в историческо периодично издание с облик, без да се поддава на политическата конюнктура и икономическите сътресения.

Очертало ясно своите бъдещи задачи и позиции като сериозно научно списание, „Епохи” още от самото начало заема достойното си място. Като оформящо се водещо списание за исторически теми, редколегията има своите изисквания спрямо публикациите. Разчита се новото, полемичното и съдържателното да съществува дозирано, като се търси онова равновесие, при което вече са налице и фактологията, изследвателският подход и аналитичните оценки.

Още с първата книжка „Епохи” следва добре премерена схема, която ще утвърждава последователно през следващите години. По-голямата част от страниците обхващат статии и съобщения, които се разполагат още в самото начало. Те са посветени на българската, европейската и световната история. Рубриките „Критика”, „Рецензия” и „Книгопис” присъстват още с първите книжки. Идеята за рубриката „Галерия от исторически образи” е замислена да излиза при определени поводи, като в нея се представят исторически портрети на значими личности.

Друга рубрика „Varia” (в превод: „Разни”), е направена по примера на някогашното историческо списание „Прометей”, с идеята да помества кратки занимателни текстове, свързани с историята, а по този начин се разчита да се привлече една по-голяма аудитория. Редколегията изтъква, че тези рубрики са само началото и е възможна появата на нови, което обаче зависи от естеството на подаваните материали.

И в следващите броеве „Епохи” продължава да акцентира върху занимателни исторически текстове, каквито се откриват например в първата годишнина, книжка 3-4 от 1993 г. Освен традиционните, се появява и новата рубрика “Histories D’amour”, където се публикуват малко познати и пикантни сведения за живота на исторически личности от Българското средновековие – с такъв характер са „Любовните истории в двореца на цар Самуил” и „Потомците на комитопулитите превземат императорския дворец” с автор проф. д-р Йордан Андреев.

Рубриката „Научен живот” оповестява резултатите от актуален научен форум – националната научна конференция „Църквата „Св. 40 мъченици” и манастирът „Великата Лавра” – проучване, проблеми, бъдеще”, проведена във Велико Търново на 26-28 октомври 1993 г. Авторът на материала Йордан Алексиев проследява нейният ход, отбелязва изявите на участниците и подчертава ролята на този исторически обект, изразявайки надежда за едно по-добро бъдеще за тази българска светиня.

И по-нататък историческото списание „Епохи” запазва редакционната си колегия, но предпечатната подготовка се осъществява в издателство „Пик” – Велико Търново и печат в ДФ „Абагар” – Велико Търново, впоследствие отпечатването става в полиграфическата база на Академичното издателство „Димитър А. Ценов” към свищовската Стопанска академия. Запазва се форматът 70x100/16 и обемът – 7,5 печатни коли. В общи линии и структурирането на изданието се запазва. Появява се нова рубрика „Портрети”, която има за цел да представи малко познати имена или неизвестни личности от нашата история, както и да обърне внимание върху факти и събития, които са повлияли върху значими фигури от нашето минало¹.

Някои от книжките на научното списание са поветени изцяло на различни форуми или конференции. В кн. 3 от 1996 г. е отразена научната кръгла маса на тема „Българската криза и Европа (1885–1887г.)”, проведена във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” през месец октомври с.г.² Изнасят се редица исторически факти, които съпровождат периода между 1885–1887 г. и очертават онези събития, които определят икономическото, културното и международното развитие на страната ни за близо 30 години напред. Изтъква се, че България се превръща в една от водещите сили на Европейския югоизток до началото на Балканските войни от 1912 г.

От 1997 г. в научното историческо списание „Епохи” настъпват значителни промени. Неговото отпечатване се прави в набиращото сериозна скорост издателство „Фабер”. Същевременно част от редколегията на списанието се променя и в състава ѝ влизат нови имена. Променя се и неговият формат на 60x84/16, а печатните коли се увеличават на 13,5. Запазва се структурата на публикациите. В рубриката „Отзиви” се представят новоизлезли книги на историческа тема³. Текстът за новоизлезлия в чест на Петър Мутафчиев научен сборник проследява живота, творческата и изследователска съдба на изтъкнатия наш историк. В края на 40-те и началото на 50-те години той е обвинен във „фашизъм, расизъм и шовинизъм”, заради което името му е забранено да се оповестява в нашата историопис. При-

чината за това са „смели, неортодоксални възгледи – особено по проблемите на философията на българската средновековна история – бяха неприемливи от гледна точка на класово-партийния подход”⁴.

През следващите години „Епохи” излиза с добрен графичен дизайн на корицата и удовлетворяващо качество на полиграфическата изработка. На читателите се предлагат добре редактирани публикации, които намират място както в утвърдените, така и в новите рубрики. За първи път се появява рубриката „Подбрана библиография”. Тя има за цел да представи публикациите на някои от най-видните учени-историчи в хронологичен план. Първите библиографски тестове са „Публикации на доц. д-р Борислав Светозаров Примов (1918–1984 г.)” с автор Стоян Богданов⁵ и „Публикации на доц. д-р Георги Стефанов Първев (1933–1987 г.)” с автор Надежда Христова⁶.

Кн. 1-2 от 2004 г., година XII, излиза едва през 2006 г. под наслов „Юбилейна книжка в чест на проф. д-р Златозара Гочева”⁷. На гърба на титула наред с редколегията с получер шрифт е отбелязана и „Редакционна колегия за юбилейните книжки в чест на проф. д-р Златозара Гочева”, която е в състав: доц. д-р Иванка Дончева и доц. д-р Стефан Йорданов. На с. 5 фронтиспис на с. 5 (снимка на проф. Зл. Гочева при откриването на юбилейната конференция) дава началото на тематично ориентирания сборник с изследвания по проблеми на археологията, античната история и тракологията, епиграфията, иконографията, нумизматиката. Някои от авторските текстове са без превод – на полски, немски, английски език. В книжното тяло са дадени много инфографики, сканирани епиграфски надписи, снимки на артефакти и други графични изображения, което прави твърде обемната книжка разчупена и отлично онагледена откъм илюстративен материал, при това доста удачно композиран, спазвайки геометрично-диагоналния принцип, орамчането с фини линии и с отлично качество на цифровия печат, с който по това време вече доста удачно работи Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”. Макар и да носи белезите на научен сборник, все пак и в тази книжка, в горния край на наборното поле, са посочени някои отдели, като „Антични религии и антична култура” и „Класическа филология, епиграфика, нумизматика”. В началото на изданието Димитър Бояджиев представя въстъпителен текст за живота, научните приноси и професионалната кариера на проф. Зл. Гочева⁸. Следва и библиография, подредена по години, с нейни по-важни научни публикации в периода 1966–2002 г. голяма част от библиографските единици са

на чужди езици, според оригинала на публикацията – френски, английски, немски и др⁹. Погледната като цялостно изпълнение, обединена книжка 1-2, 2004 г. стои представително, солидно и с тематично издържана структура, както и с доста добър графичен дизайн, даващ максималното от възможностите на чернобялото илюстриране. Струва ми се, че това е и творческият връх на „Епохи”, който представя списанието убедително сред научните печатни медии и дава най-доброто от възможностите на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”.

Изтъкнатите кратки примери от разнообразните творчески прояви на сътрудниците на списанието навеждат към следните изводи:

* Научното списание „Епохи” застъпва историческата тема в нейните разнообразни аспекти, дава широк спектър от гледни точки по редица актуални въпроси от средновековната, нова и най-нова история, по проблеми, свързани с археологията и нумизматиката.

* В отдела за рецензии се представят нови монографични изследвания, сборници от научни конференции със значимост както за книжнината, така и за историческата наука.

* „Епохи” има стегната структура и добра организация при списването, удовлетворява и оформителската му концепция, в която се използват и информационни графични илюстрации.

* Списанието припомня за приноса на учени, отдали дълги години труд и прибавили важни трудове в родната историография.

* В изданието има постоянни отдели и рубрики, които позиционират тематично и графично териториите на различните научни направления в историческата наука, улесняват достъпа и подпомагат по-лесната ориентация и най-после – допринасят за самоидентификацията на изданието, което се отличава измежду останалите научни печатни медии.

2. Шрихи от облика на годишника Трудове на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий” – историко-книговедска проблематика

2.1. Хронология и тематичен профил на издателските дейности, свързани с появата и излизането на годишника

Трудовете на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”, поради своята тясна и специализирана читателска аудитория, са предназначени предимно за студенти, преподаватели, научни

работници. Едни от най-старите трудове на Велико-търновската Алма матер, са тези на Филологическия факултет, където те са делат на т. нар. „свитьци”, отбелязвани на титулната страница на съответния том като поредна книга. Върху титута се посочва името на съответния факултет, поредният том и напр. „Литературознание” или „Езикознание”. Тази подредба се наблюдава и при трудовете на Историческия факултет. Другите факултети – Педагогически, Философски, Факултет „Изобразителни изкуства” също издават свои трудове – изследванията са предимно студии и научни статии.

До края на 80-те години на ХХ век под името Трудове на Велико-търновския университет „Кирил и Методий” годишникът се издава от Държавно издателство „Наука и изкуство” – София, а томовете се печатат предимно в Държавна печатница „Димитър Найденов” – Велико Търново, като тиражът се движи около 600 екземпляра, на формат 84x108/32, с отбелязван копирайт на гърба на титута, за чийто носител се посочва университетът, и книжен индекс 75 (05)¹⁰.

От 1992 г. Университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий” започва да издава всички изостанали в излизането Трудове на ВТУ. Томовете излизат до средата на 90-те години на ХХ век, когато постепенно са заменени с научни списания на отделните факултети – „Епохи” (Исторически факултет), „Проглас” (Филологически факултет), „Педагогически алманах” (Педагогически факултет). Книгата за определения труд излиза веднъж годишно, отначало на формат 60x90/16, а впоследствие на формат 60x84/16. Редакционната колегия е поставена на контратитулната страница, като в нея участват едни от най-значимите имена в онези области, в които се изписва даденият труд. Международният стандартен серион номер ISSN е 0204-6369, който през годините се запазва. Обемът на Трудове на ВТУ се движи средно между 120 и 300 страници, като по-големи текстови масиви присъстват в томовете на Исторически и Филологически факултет с над петосем студии за том, докато томовете на Философски факултет и факултет „Изобразителни изкуства” съдържат предимно по три студии¹¹.

Значение в настоящето изследване имат годишникът Трудове ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” – Историческия факултет. Томовете впечатляват със своята тематика, със задълбочени проучвания, изразени по страниците на този периодичен сборник предимно чрез студии, които са плод на дългогодишен и неуморен труд от страна на преподавателите-историци. Проблематиката, която се разглежда, е твърде пространна и специализирана в посока

на науковедски изследвания, свързани с различните аспекти на историческата наука и затова анализрането ѝ предполага самостоятелно изследване, което излиза от рамките на това проучване, затова тук отбелязваме само някои примери от началото на тяхното излизане след създаването на книгоиздателския комплекс при ВТУ. Трудовете на Историческия факултет също са разделени на „свитьци” – „Археология”, „Средновековие”, „Нова история”, „География” (тъй като географската катедра е в структурата на този факултет), „Философия” (в началото на 90-те години все още не е обособен Философски факултет) и др. Подходящ пример за умерено композиран и добре балансиран годишник е том 25, книга 3 от 1989 г., излязъл през декември 1992 г. и съдържащ студиите „Ранни турски шестстия в българските земи и смъртта на цар Иван Асен IV”¹²; „Добродетелната дружина и някои проблеми на здравеопазването в българските земи”¹³; „Благотворителната дейност на руските славянски общества по време на Освободителната война”¹⁴; „Добруджанската нелегална националноосвободителна автономистка организация (1919–1923)”¹⁵. Годишникът е оформен според традиционните книговедски и библиографски изисквания – при вътрешните титли в горния край на наборното поле са посочени на български и френски език името на институцията-издател (ВТУ и Исторически факултет); заглавието на студията е центрирано на два или три реда, набрано с главни светли шрифтове, под него с двуредов отстъп; с по-малък кегел, също с главни букви е името на автора; със същия отстъп и редовни букви са посочени рецензентът и редакторът, като имената им са набрани със светли курсивни шрифтове, но сравнително малък кегел – 9 пункта; в долния край на наборната страница е посочено мястото и годината на издаване: „Велико Търново, 1992”. Основният текст се набира с 10,5 пункта, а бележките в края на всяка студия с 9 пункта. Следвайки традицията на Трудове на ВТУ от предходни години, и тук резюмето са на руски и френски език. Главният титул и съдържанието освен на български, са дадени също и на френски език. Съгласно наследената от 80-те години на века библиографската концепция, върху контратитута в долния край на наборното поле вляво се посочва годината на реалното издаване на труда, в случая „ГОДИНА 1992”, а вдясно съответният том и книга: „ТОМ 25, кн. 3”. Поститулът е запазен за отбелязване състава на редколегията, която по това време включва преподаватели с научни звания и степени за периода (по-късно повечето от тях са с повишено академично звание и степен): доц. д-р Йордан Ан-

дреев (отговорен редактор), проф. к.и.н. Петър Горанов, доц. д-р Петър Тодоров, доц. д-р Георги Плетнъов, доц. к.и.н. Радослав Мишев, доц. д.и.н. Казимир Попконстантинов, ст. ас. Пламен Павлов (научен секретар). Имената им тук също са набрани със светъл курсивен шрифт. Личи известна неяснота за посочване на научната степен – отбелязаните членове на редколегиата като „доктор” са всъщност „доктор на историческите науки”, докато за малък доктор все още се отбелязва „кандидат на историческите науки”. В този и следващия том 26, 1989¹⁶ липсват инфографики. Много по-солидно, в по-голям обем, с една подшита и сгъната карта и с използване на таблици стои том 28, книга 3, 1990¹⁷. И трите тома са отпечатани в печатницата на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” до края на 1992 г. Подшиването им с телова шивачка обаче е очевидна грешка на книговезкото изпълнение, тъй като с течение на годините телта ръждясва и уврежда корицата, нарушавайки и без това неугледното едноцветно оформление. Много по-добре стои компютърният набор и техническата редакция на трите тома, подготвени от разградската фирма за предпечат „Полиграф-принт”. И трите тома са с издателско каре, в което добросъвестно са отбелязани данни – за отговорния редактор от страна на издателството, техническия редактор и коректора. Посочват се и изходни технически данни като формат, печатни коли, тираж – 250 екземпляра, цена – 25 лева; отбелязва се месецът за даване на съответната книга за печат и съответно месецът на нейното отпечатване. Посочва се още фирмата, извършваща предпечата, името на издателството и неговата печатница. Като консултант се отбелязва ръководителят на КФ „Полиграф-принт” – Радослав Райчев, човек с опит и организационни качества, които позволяват трите тома на Исторически факултет да излязат още през първата година от създаването на издателската структура. Нещо повече, съвместно с ръководството на издателството Р. Райчев организира набора и странирането на още свитъци от Трудове на ВТУ – на том 1 (Философия, Исторически Факултет); на том 23, книга 2 – езикознание, том. 26, книга 2, 1989/1990 (който е изпълнен с инфографики и чуждоезикови масиви) и том 27 (26), книга 1 – Литературознание (Филологически факултет). Така, след значителни усилия, натрупените и залежали през 80-те години на века годишници на Великотърновския университет, които са върнати от столични издатели и събират няколко години прах по кабинетите, биват издадени, като голяма част от тях чрез Централна университетска библиотека при ВТУ са разпространени чрез национален и международен библиотечен книгообмен на научната книжнина.

Едни от годишниците, които продължават да излизат и през втората половина на 90-те години, са Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, Факултет „Изобразителни изкуства”. През 1998 г. в том 3 на този свитък излиза само една голяма студия на преподавателя от факултета Стоян Здравков, която изследва в ретроспективен план обучението по рисуване у нас след Втората световна война¹⁸. С подобен исторически характер е и друго изследване в следващия том 4 (25) на преподавателя Георги Костов (по-късно професор), посветено на творчеството на големия български художник Владимир Димитров-Майстора, свързано с теми и сюжети от Балканската война¹⁹. И тук томът е зает само с една студия. Приложени са черно-бели сканирани репродукции от картините на бележития наш художник. В томовете „Изобразителни изкуства” се отбелязват и тиражите – 150 екземпляра. Резюме-тата са на руски, английски и френски език.

Вече посочихме, че първите стъпки на ново-създаденото Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” (още през пролетта на 1992 г.) започват с подготовката на няколко залежали Трудове на ВТУ „Св. Кирил и Методий”, Исторически факултет – споменатите том 25, книга 3, 1989; том 26, книга 3, 1989; том 28, книга 3, 1990. Тъй като все още не е изградена компютърната зала на издателството, то се договаря с Колективна фирма „Полиграф-принт” – Разград, с мениджър Радослав Райчев, която за известен период извършва предпечатна подготовка на някои книги и на столичното Университетско издателство „Св. Климент Охридски”. Всички залежали томове са издадени до края на 1992 г., като отпечатването им се осъществява с незавидно полиграфическо качество в печатницата на издателството. Кориците са в един цвят и без художествена идея за концепция на общата поредица годишници. През следващите години – между 1993–1998 г., благодарение на усилията на издателския съвет и ръководството на издателството, са разработени корици в два основни цвята, като обликът на лицевата страна е със снимка на Ректората на Великотърновския университет, общ поглед към аулата и паметника на патриарх Евтимий, а на гърба с герба на университета и задължително отбелязване с главни получерни шрифтове на ISSN 0204–6369. Подобро е и качеството на печата. Кориците се отпечатват в голямата великотърновска печатница – ДФ „Абагар” (впоследствие – ИПК „Абагар”). Томовете на отделните факултети се печатат в определен цвят – например светлосин за Филологически, сив – за факултет „Изобразителни изкуства”, охра – за Педагогически факултет, а за свитъка „География” към Исторически факултет – със зелен

цвет. Спазени са общите библиографски изисквания за оформление при отделните свитъци – общото например е самостоятелната вътрешна титулна страница за всяка студия, както и резюмето на английски, което постепенно измества резюметата на руски и френски език.

Отпечатаните през годините „Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ присъстват във всички каталози на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Първият каталог на издателството (в нетрадиционен формат – сгънат А4 лист по неговата дължина), включва 9 годишника (трудове), като четири са на Исторически факултет, 1 – на факултет „Изобразителни изкуства“ и 3 – на филологически факултет²⁰. В каталога за 1994 г. се отбелязва: „Издателството разполага с екземпляри от всички томове на посочените Трудове на ВТУ“ с цена 25 лв. за 1 екземпляр на консигнация с отстъпка 20%, а при плащане в брой – 25%, като са изброени наличните към април-май на с.г.: 4 филологически, два исторически, 1 географски, 1 философски²¹. В каталога под №6 от 1997 г. Трудове на ВТУ са изведени на последната страница – налични към момента, между том 23 (езикознание) до том 30 (езикознание), като последният том включва монографията „Местните имена в Павликенско“, а историческият том 31, кн. 3 е тематично посветен на изследвания под надслов „Българите в Украйна и Молдова“²². В каталога са посочени общо 19 тома на Трудове на ВТУ, като тук са освен познатите вече годишници на факултетите Исторически, Филологически, Педагогически, са още тези в свитъците „География“, „Философия“ и „Богословие“. Три са томовете по история том 27, кн. 3, том 28, кн. 3, том 31, кн. 3²³. В каталога на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ за 1998 – 1999 г. са изброени 23 тома от различни факултети и направления, като за пръв път се появява и том 1 „Математика и информатика“ на едноименния факултет²⁴. В издателския каталог за 1999–2000 г. пък са показани налични количества от 19 излезли от печат томове по отделните вече установени тематични направления, от които 5 тома по история²⁵. Очевидно преобладаващите годишници на Великотърновския университет са в областта на историческите и филологическите науки, с най-голям интензитет на издаване през 90-те години на ХХ век. В началото на новия век обаче се извършват структурни промени с Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Складът, съхраняващ годишниците и други книги – предимно залежали и непродаваеми, е подложен на инвентаризация, след което голяма част от книжната продукция, включително

и непродадени остатъци от тиражи на различните томове Трудове на ВТУ, биват бракувани или предадени на библиотеки от региона. Складът, който се намира в непосредствена близост до академичната книжарница „Проф. Пеньо Русев“, бива преместен в един общ комплекс, заемащ бившите помещения на Университетската печатница и в зданието на Централната университетска библиотека на ВТУ. На входа е поставена голяма табела: „Книгоиздателски комплекс „Св. св. Кирил и Методий“. Скоро предшните тиражи на книги започват да се издават в „къси“ тиражи, рядко надвишаващи 100 екземпляра. Издаването на Трудове на ВТУ е преустановено.

След продължително прекъсване, през 2009 г. издаването на годишника е възобновено от катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ като *Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“*. *Обществени комуникации и информационни науки*²⁶, който е и единственото издание на годишен периодичен сборник на Великотърновския университет, излизащ до момента под това заглавие и официално включван в планове на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ между 2009–2011 г., одобрени от Академическия съвет на ВТУ. Тъй като изданието най-близко кореспондира с предмета на изследването ни, ще направим кратък преглед на това издание, единствено по рода си и на територията на старата столица; освен това и все още малко познато, независимо от актуалността си като издание в професионалното направление на обществените комуникации и информационните науки, а заедно с това и включващо обилна научна информация по въпроси на книгознанието, библиотекознанието и библиографията. Редколегията на изданието е почти изцяло от основния щатен състав на катедрата, затова не е необходимо нейното изреждане. По-важно е да очертаем водещите книговедски публикации със значение за книговедската ни наука в двата новоизлезли тома (тъй като третият том на този годишник е още под печат).

Така, през 2009 г. се появява годишникът *Трудове на ВТУ. Направление Обществени комуникации и информационни науки*. Издава се от Университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий“, на формат 60x84/16, с ISSN 0204-6369. Печата се в ограничен тираж, който не надхвърля 100–150 екземпляра. Тук се публикуват изследвания, свързани с печатните комуникации, журналистиката, издателската дейност, книгознанието и библиотекознанието. Жанровете са студии и статии, резюмето е на английски език. Оформлението следва

установените традиции от предходни годишници, но със значително подобрено качество на графичния дизайн на корицата, професионално техническо редактиране на книжното тяло – изразяващо се в стройна графична композиция, добро рубрикиране, получерни заглавни комплекси, черnobели илюстрации, включително и инфографики. Качеството е постигнато благодарение на използваната цифрова технология за печат от страна на издателството.

2.2. *Документални сведения за годишника „Трудове на ВТУ“ в архивния фонд на редакцията на сп. „Издател“*

Научноизследователският архив на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при Великогърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ (по-нататък: НИА на КБМК – ВТУ), която издава сп. „Издател“ съвместно с Университет по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ), съдържа редица сведения както на дейността на това единствено у нас научно периодично издание за книгата, така и за други издателски дейности, преди всичко на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, както и относно издаването на годишника *Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“*. Редно е да отбележим усърдието, с което са събирани тези документи, при това от различни години, които са един добър метод за осветляване на малко познати или напълно неизвестни факти, данни и събития, свързани с издателската дейност на този голям извънстоличен университет. няма да е пресилено, ако се каже, че от създаването си през март 1992 г. до момента Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ се изгражда като една солидна структура в нашето академично и университетско книгоиздаване, която съдържа много служебна документация от различни години, незапазена или пръсната по лични архиви. Създаването на Научноизследователския архив при КБМК е първият сериозен опит да се документират и архивират, макар и във ведомствен архив, най-разнообразни по характер дейности, сред които е и издаването на годишника *Трудове на ВТУ*, на сп. „Издател“, на някои библиотечни поредици, чието проучване е обект на друго, по-мощно изследване. Архивът е създаден съгласно решение на Факултетния съвет на Стопански факултет, проведено на 3 юли 2009 г.: „Факултетният съвет одобри създаването на Научноизследователски архив към катедра „Библиотекознание и масови комуникации“, в каб. 513 под ръководството на ръководителя на катедрата. Материалите за архива ще бъдат осигурявани предимно от преподаватели от катедрата, Стопански факултет и ВТУ, както и от специалисти в областта на книгоиз-

даването, печатарското дело и масовите комуникации”²⁷. Тук следва да се уточни, че този архив не е свързан с националната структура – Агенция „Архиви“, нито е някакъв филиал на регионалните държавни структури като Държоавен архив – Великогърново, и Държавен военноисторически архив в старата столица (бившият Централен военноисторически архив). Мотивацията за неговото формиране е свързана с творческата дейност по въпросите на печатните комуникации, издателската дейност и медиите, като засега е изграден Фонд номер 1, съдържащ два основни описи с по няколко архивни единици. Подредбата им е подобна тази, както при държавните архиви в страната и идеята е след комплектуването на няколко основни фонда те да бъдат предадени на регионалния архив към Агенция „Архиви“. Засега обаче дейността на амбициозните и добросъвестни изследователи от това научно звено на Великогърновския университет е практически ориентирана към издирване, съхраняване и използване на това богатство от документален материал за нуждите на научната дейност на преподаватели и студентите, при написване на книги, монографии, студии и статии, научни доклади по книгоиздаване и печатни комуникации и пр.

В цитирания архив се пази докладна записка на проф. дин Иван Стоянов, началник отдел „Научноизследователска, художественотворческа и издателска дейност“ до Академическия съвет на ВТУ, с опис на заявените и предложени за включване в издателския план за 2010 г. на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ книги и периодични издания, като сред тях са посочени и трите сборника на катедра БМК при Стопански факултет, излезли по-късно от печат – том 2 от *Трудове на ВТУ „Обществени комуникации и информационни науки“*, поредицата „Библиотеки, четене, комуникации“ и „Между традицията и модерността“ (с доклади от национална научна конференция за книгата, печатните комуникации и регионалните медии)²⁸.

В друг документ – протокол №39, заседание на издателския съвет на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ с дата 24 януари 2001 г., се предлага на Академическия съвет да бъдат одобрени за отпечатване няколко заглавия с извършена предпечатна подготовка и разпечатани на паус, сред които са *Трудове на ВТУ*, том 29, кн. I от 1991 г. и том 30, кн. I, 1992 г. – Литературознание, както и том 31, кн. 2, 1995 г. – езикознание (стилистика), като този труд е с изследвания в памет на дългогодишния учен проф. Димитър Чизмаров²⁹. Ясно е, че въпреки упоритата си дългогодишна работа по изчистване на залежалите и неиздадени годишни-

ци Трудове на ВТУ, екипът на издателството е все още затруднен с тяхното окончателно отпечатване. Решението кореспондира с желанието на Издателския съвет напълно да приключи с тяхното издаване и научната периодика да се съсредоточи изцяло върху списанията на ВТУ, като „залежалите и непродаваемите книги в склада на издателството да се преоценят на половин цена от коричната им стойност и да се организира тяхната разпродажба, като първи се поканят авторите да закупят от преоценените количества”³⁰. Предвижда се и известна дарителска дейност: „След извършване на разпродажбата от останалите преоценени количества да се направят дарения срещу съответен документ на: катедрите и факултетите на Университета, Университетската библиотека, регионалните библиотеки в областта и останалите области; училища и други културни институции и учреждения”. След приключване и на даренията, останалите налични количества се бракуват. Решението да се сведе до знанието на счетоводството на ВТУ и да се уведоми ръководството на Университета”³¹. С това решение всъщност се извършва и цялостното освобождаване от издателска продукция, сред която са известни количества и Трудове на ВТУ, които в предишни години са издавани в по-големи тиражи – между 250 и 500 екземпляра, и които, въпреки желанието на издателското ръководство, не са продадени нито на дистрибуторите, свързани с работата на издателството, нито чрез двете книжарници на територията на ВТУ, отдадени под наем. За преодоляване на затрудненията в маркетинговата дейност, предложението на Издателския съвет пред Академическия съвет е той да обсъди въпроса за създаване на самостоятелен книжарски щанд на издателството в района на Ректората, където да се продават неговите издания и формуляри, бланки и др. материали за учебния процес, за нуждите на студентите и пр.³² Може да се твърди, че в този период ръководството на ВТУ и самият Издателски съвет са имали окончателно намерение да спрат издаването на годишника Трудове на ВТУ, и то по икономически причини, с оглед на сериозните икономически причини – влагането на немалко средства за предпечат, издаване, разпространение и дори реклама, без обаче да се получава възвращаемост на инвестициите.

В подкрепа на това твърдение ще приведем и друго свидетелство от архивния фонд – проекто-договор между ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” с дата 12 октомври 1992 г. и издателство „ПИК” – В. Търново, с президент Бойка Мутафчиева и седалище ул. „Светослав Тертер” № 17, в което се възлага компютърен набор, страниране, коригиране и

разпечатка на няколко тома от Трудове на ВТУ, съдържащи старобългарски масиви, каквато е например една от статиите – на проф. Йордан Андреев „Ранните турски нашествия...”. Очевидно, още от първата година на създаването на издателството годишниците Трудове на ВТУ са били едно сериозно бреме за издателството и за самия университет, тъй като се е налагало да се търсят услугите на чужди издателства в града, за да може да се осъществи предпечатът на по-сложните за изпълнение годишници, особено на исторически и филологически факултети, съдържащи такива текстове, било на старобългарски, старогръцки, латински и т.н. Това обаче се е оказало доста нерентабилно и е вкарвало издателството в сериозни загуби, които трудно са се покривали и от печелившите издания като учебници, христоматии, помагала и от кандидатстудентския справочник на ВТУ.

Родени годините след 1989 г., научните периодични издания в старата столица бързо влизат в условията на конкретната политическа и икономическа обстановка. Ретроспективният поглед към миналото е важна характеристика на разглежданите списания и периодични сборници. Животът на Средновековна България, както и разнообразни теми от старата, новата и най-новата история на България са представени в списание „Епохи”, докато проблемите на книжовността, историята на книгата и издателската дейност – в най-новите томовете на Трудове на ВТУ „Обществени комуникации и информационни науки”, реализирани от творческия колектив при катедра „Библиотекознание и масови комуникации” на Стопански факултет при ВТУ. Тези и други издания научни издания на Великотърновския университет, илюстрират тенденциите в развитието на печатните комуникации и тяхното проявление в научната периодика у нас. Тенденциите сочат, че те ще се развиват и напред ще бъдат обект на изследвания в тази посока – един важен културен ориентир за процесите в науката и печатните медии, както и във връзка с изучаване проблемите книжнината и издателските дейности – актуална тема и за бъдещи проучвания.

БЕЛЕЖКИ

¹ Йорданов, Й. Медико-антропологично изследване на костните останки на Бачо Киро. Пластична и антропологична реконструкция на черепа. // Е п о х и, 1996, № 2.

² Е п о х и, 1996, № 3.

- ³ **Проданов, Н.** Сборник в чест на професор Петър Мутафчиев. // *Е по х и*, 1997, № 1,
- ⁴ **Проданов, Н.** Цит. съч.
- ⁵ **Богданов, Ст.** Публикации на доц. д-р Борислав Светозаров Примов (1918–1984г.). // *Е по х и*, 2003, № 1–2.
- ⁶ **Христова, Н.** Публикации на доц. д-р Георги Стефанов Първеев (1933–1987 г.). // *Е по х и*, 2003, № 1–2.
- ⁷ *Е по х и*, 2004, № 1–2. 347 с. На титула: В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2006.
- ⁸ **Бояджиев, Д.** Пътят на професор д-р Златозара Гочева в науката. // *Е по х и*, № 1–2, 2004, с. 7–10.
- ⁹ Библиография на проф. д-р Златозара Гочева. // *Е по х и*, 2004, № 1–2, 13–22. Библиографията е с непосочен автор.
- ¹⁰ Виж напр.: Т р у д о в е на Великотърновския университет „Кирил и Методий“. Факултет Изобразителни изкуства. Том XXI, книга 4. С., Наука и изкуство, ДП Д. Найденов – В. Търново, 1986. 96 с. Взетият за пример том съдържа три студии с автори университетските преподаватели Стоян Здравков, Цанко Петров и Георги Костов. Редколегиата в горния край на наборното поле на гърба на титула (с. 4) включва доц. Спиридон Борисов – главен редактор, ст. преп. Стоян Здравков и гл. ас. кин Цанко Петров. Книгата е с резюмета на руски и френски език в края на всяка студия.
- ¹¹ Титулт на един от годишниците, свитък „Философия“, е оформен така: Т р у д о в е на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Исторически факултет. Книга 1 – Философия. Т.1. 1993 [В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1993. 101 с.].
- ¹² **Андреев, Й.** Ранни турски нашествия в българските земи и смъртта на цар Иван Асен IV. // Т р у д о в е на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 7–76.
- ¹³ **Плетньов, Г.** Добродетелната дружина и някои проблеми на здравеопазването в българските земи. // Т р у д о в е на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 77–108.
- ¹⁴ **Стоянов, Ив.** Благотворителната дейност на руските славянски общества в България по време на Освободителната война. // Т р у д о в е на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 109–138.
- ¹⁵ **Тодоров, П.** Добруджанската нелегална националноосвободителна автономистка организация (1919–1923). // Т р у д о в е на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 109–138.
- ¹⁶ Т р у д о в е на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 26, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992. 184 с. Томът излиза през октомври 1992 г.
- ¹⁷ Т р у д о в е на ВТУ. Исторически факултет. 1990. Т. 28, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992. 259 с.
- ¹⁸ **Здравков, Ст.** Обучението по рисуване в България след Втората световна война. // Т р у д о в е на ВТУ. Факултет Изобразителни изкуства. 1998. Т 3(24), кн. 7. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1998. 100 с.
- ¹⁹ **Костов, Г.** Балканската война в творчеството на Владимир Димитров. // Т р у д о в е на ВТУ. 1999. Т 4 (25), кн. 8. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1999. 114 с. Сил. Резюметата са на руски, английски и френски език. Рисунките на Вл. Димитров – Майстора са от с. 91 до 114 в обособено приложение към книжното тяло.
- ²⁰ Годишници (Трудове) на Университета. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Каталог. В. Търново, 1993, с. 5.
- ²¹ Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Каталог. В. Търново, април – май 1994, с. 2; с. 5.
- ²² Трудове на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Каталог. В. Търново, декември 1996 – януари 1997, с. 14.
- ²³ Пак там.
- ²⁴ Трудове на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Каталог № 8. В. Търново, 1998–1999, с. 16.
- ²⁵ Трудове на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ Каталог №11. В. Търново, 1999–2000, с. 23.
- ²⁶ Т р у д о в е на В Т У, Стопански факултет. Обществени комуникации и информационни науки, 2009. Том 1. 368 с. Сил.
- ²⁷ НИА на КБМК – ВТУ, ф. № 1, оп. 3, а. е. 1, л. 31 (Оригинал. Печатно). Документът е с печат на Стопански факултет на ВТУ, Препис-извлечение от заседание на Факултетния съвет, проведено на 3.07.2009 г.
- ²⁸ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 32–37 (Оригинал. Печатно).
- ²⁹ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 28 (Оригинал. Печатно).
- ³⁰ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 29 (Оригинал. Печатно).
- ³¹ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 29 (Оригинал. Печатно).
- ³² НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 30 (Оригинал. Печатно).
- ³³ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 6 (Оригинал. Печатно).

